

**AVTOMATLASHTIRILGAN LOYIHALASH TIZIMI TARKIBI VA
AVTOMATLASHTIRILGAN LOYIHALASH TIZIMI STRUKTURASINI
TUZISH**

Kokilov Husniddin Hasan o'g'li

MTMICHJ va A yo'nalishi talabasi

Assistant: Xamdamova Shoxista Zoxirovna

Jizzax Politexnika Instituti

Annotatsiya: Avtomatlashtirilgan loyihalash tizimi deganda loyihani ishlab chiqish jarayonini bajarishning shunday usuli tushuniladiki, bunda loyihalash jarayonlari va operatsiyalari loyihalovchining kompyuter texnologiyasi bilan chambarchas muloqotida amalga oshiriladi. Avtomatlashtirilgan loyihalash tizimi texnikasi vositalaridan muntazam ravishda foydalanishni nazarda tutadi, bunda loyihalovchi va kompyuter texnologiyasi orasidagi funksiyalarni ratsional taqsimlash va masalalarni mashinada yechish metodlarini asosli tanlash lozim.

Kalit so'zlar: Loyihalash, ratsional, ob'ekt, ekspluatsiya, kompleks, ligvistik, ta'minot, [informatsion](#).

Loyihalash — odam faoliyati yoki loyhani bunynyod qilish bo'yicha tashkilot, shunga o'xshashni bo'lishi, mumkin bo'lgan obekt holatlar jamlanmasi, ma'lum ob'ektni bunyod qilishni tavsiya qilish uni ekspluatsiyasi, hisobdan chiqishdir.

Loyihalash bir qancha bosqichlarni texnik topshiriqdan tortib to namunaviyni sinashgacha jarayonni o'z ichiga oladi. Loyihalash ob'ekti material, predmet hisoblanadi. «Loyihalash» tushinchasi loyihani amalga oshirish jarayoni ichiga kirmaydi .

“Avtomatlashtirilgan loyihalash tizimi” (ALT) maqsadi shundan iboratki: loyihalashdagi ilmiy faoliyatda muhandislik mehnati unimdorligini ko'tarish va ishlov

muddatini qisqartirish; ishlanmalarni sifatini oshirish; yangi zamonaviy takomillashgan buyumlarni yaratish bilan o'sib borayotgan bozor raqobatida yashovchanlikni ta'minlashdan iboratdir.

Har qanday Texnologik jarayonni avtomatik loyihalash tizimi (TJ ALT) kompleks texnik vositalar, dasturiy-uslubiy kompleks va xizmat ko'rsatuvchi personal tashkil qiladi.

Kompleks texnik vositalar tizimga ma'lumotlarni kiritish-chiqarishni ta'minlashni ko'zda tutgan, tizimda ma'lumotlarni saqlash va qayta ishlash, aks ettirish va ma'lumotlarni loyihalovchi uchun qulay holdagi shakilda berish, shuningdek loyihalashdagi ma'lumotlar ishlov jarayonini boshqarish. TJ ALT texnik vositasiga xisoblash texnikasi, pereferiya tuzilishi(asosan ma'lumotni kiritish-chiqarish uchun qo'llaniladi), tarmoq jixozi ixtisoslashgan AIJ kiradi.

-informatsiya- TJ ALT da foydalaniladigan loyiha yechimlarini ishlash uchun ma'lumot- odatda xujjatlardagi;

-matematik-matematik uslublar yig'indisi, madel va algoritmlar, bevosita loyihalash muolajalarini bajarish uchun kerak;

-ligvistik- TJ LATI da foydalaniladigan loyihalash tilini muammosiga-mo'ljallangan maxsus ma'lumoti;

-dasturiy- barch kompleks dastur va ekspluatatsion xujjatlar unga odatdagi tekstli xujjatlar yoki mashinali tashuvchilar;

-uslubiy- TJ LATI ni umumiy yozuvlaridan iborat komplekt xujjatlar; avtomatlashtirish vositalaridan foydalanish bo'yicha ma'lumotlar;

-tashkiliy- komplekt xujjatlar(yoriqnoma,shtat jadvali, qoidalar),

Vositalar kompleksini ikki turga: bir turdagi ta'minlash vositalari kompleksiga (texnikaviy, dasturaviy, informatsion) va kombinatsiyalashgan vositalar kompleksiga ajratishadi.

Bir turdagi ta'minot vositalari komplekslari bir turdagi ta'minlash komplekslaridan va (yoki) komponentlaridan tarkib topadi; kombinatsiyalashgan vositalar komplekslari esa – har xil turdagi ta'minlash komplekslari va komponentlari majmuidan tashkil bo'ladi. Vazifasi ishlab-chiqarish-texnikaviy bo'lgan mahsulotlarga taalluqli kombinatsiyalashgan ALTVKlar ikki turga bo'linadi:

dasturaviy-metodik kompleks (DMK);

dasturaviy-texnikaviy kompleks (DTK).

Dasturaviy metodik kompleks loyihalash ob'ekti (ob'ektning bir yoki bir necha qismi yoki bir butun ob'ekt) bo'yicha tugal loyiha echimini olish yoki unifikatsiyalashgan protseduralarni bajarish uchun zarur bo'lgan dasturaviy, informatsion va metodik ta'minotlar (matematik va lingvistik ta'minotlar komponentlari bilan birga) komponentlarining o'zaro bog'langan majmuidan iborat.

Vazifasi bo'yicha DMKlar umumtizimiy DMKlarga va bazaviy DMKlarga bo'linadi; bazaviy DMKlar o'z navbatida muammoga yo'nalgan va ob'ektga yo'nalgan DMKlarga bo'linadi.

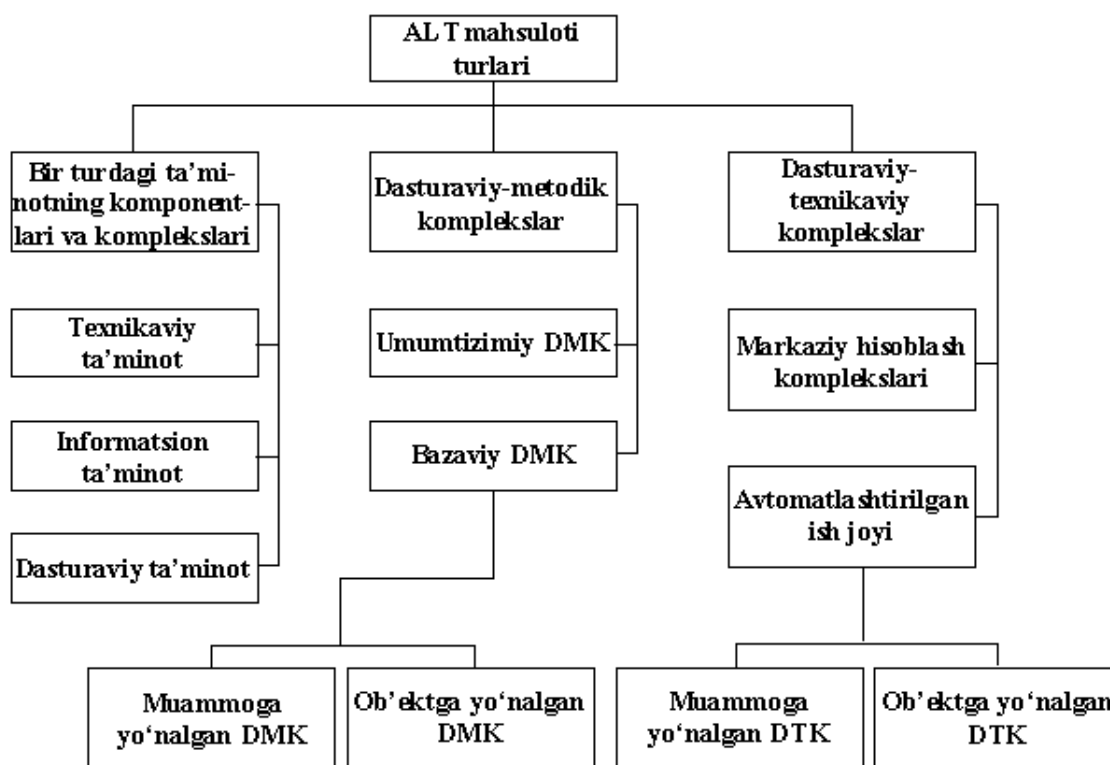
Dasturaviy-texnikaviy kompleks DMKlarning texnikaviy ta'minotning komplekslari va (yoki) komponentlari bilan o'zaro bog'langan majmuidan iborat.

Vazifasi bo'yicha DTKlar avtomatlashtirilgan ish joyi (AIJ) va markaziy hisoblash komplekslari (MHK)ga bo'linadi.

Vositalar komplekslari o'zlarining hisoblash va informatsion resurslarini birlashtirib nimitzim yoki butun tizimlarning lokal hisoblash tarmoqlarini tashkil qilishi mumkin.

Dasturiy informatsion, metodik, matematik, lingvistik va texnikaviy ta'minot turlarining komponentlari vositalar komplekslarining tarkibiy qismi hisoblanadi.

ALTVK funksiyalarini samarali bajarishi vositalar komplekslari tarkibiga kiruvchi komponentlarni sotib olinadiganlari bilan o'zaro moslashuvini ta'minlagan holda ishlab chiqish hisobiga erishilishi kerak.

ALT vositalari kompleksi va komponentlarining turlari.

Xulosa: Xulosa o'rnida shuni aytish joizki "Avtomatlashtirilgan loyihalash tizimi"- loyihalashdagi ilmiy faoliyatda muhandislik mehnati unimdorligini ko'tarish va ishlov muddatini qisqartirish, ishlanmalarni sifatini oshirish, yangi zamonaviy takomillashgan buyumlarni yaratishda asosiy ishni bajaruvchi tizim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hamraqulov O., Magdiev Sh. Avtomobillarning texnik ekspluatatsiyasi. Darslik. –Toshkent. 2005.
2. A.Y.Omirov, A.X.Qayumov., “Mashinasozlik texnologiyasi” Toshkent-“O‘zbekiston” 2013
3. Gurin F.V., Klepikov V.D., Reyn V.V. . Avtomobilsozlik texnologiyasi. Darslik. -Toshkent, 2001
4. Omirov A., Qayumov A. Mashinasozlik texnologiyasi. O‘quv qo‘lanma. [Toshkent](#), O‘zbekiston: 2003
5. Kuznetsov E.C., Boldin A.P. va boshqalar. Avtomobillar texnik ekspluatatsiyasi. Darslik. -Toshkent, Voris-nashiriyot: 2006.